

8

ספר

גן המלך

לרבינו אברהם הלוי זצ"ל
מגדולי רבני ארץ מצרים

יוצא לאור במהדורה חדשה ומתוקנת
עם ציונים והערות

מאת

הרב **משה עובדיה שלימ"א**
בלאאמור"ר הרה"ג דוד עובדיה שלימ"א

יוצא לאור על ידי
מכון לחוצאת ספרים וכתבי יד
שע"י בית מדרש נבזה
ישמח לב - תורת משה
ירושלים תשנ"א לפ"ק

ש"ר יג"ר ורביה גאלם
רבינו אברהם הלוי זצ"ל

מו כף לישנא דעד דאיתמר בכרייתא או במשנה, הולכין בו להחמיר, פעמים נדון בו עד ועד בכלל, ופעמים עד ולא עד בכלל. אבל במימרא הואי בעיא דלא איפשיטא. ועיין פרק תפלת השחר [דף כ"ו ע"ב] ופרק אלו טריפות דף נ"ה ע"א דכל שיעורי חכמים [להחמיר] ודברי התוס' בזה [חולין] דף מ"ו ע"א ד"ה עד], ועיין לקמן סי' קכ"ז. וכתב הרשב"א [פ' אלו טריפות דף נה ע"א ד"ה אלא] דהא דאמרינן דכל שיעורי חכמים להחמיר, היינו דוקא באיסורי תורה, אבל בדרבנן הולכין בו להקל. ותימה דאשכחן כמה ספיקי דרבנן והולכין בהם להחמיר, כדאיתא בפ"ב דמכשירין*.

מז קיימא לן אין הולכין בממון אחר הרוב, ובפ"ב [משנה ח'] דמכשירין תנן מצא בה מציאה אם רוב גוים א"צ להכריז. ונראה דדוקא כשיש שם טוען בעד עצמו לזכות את עצמו שאומר אני מן המועטים, אמרינן דאין הולכין בממון אחר הרוב ושפיר טעין.

מח הנצרך לנקביו, אם יכול לשהות כדי פרסה מצי מתפלל. ותימה אמאי נקט שיעור פרסה, לימא אם יכול לשהות שעה וחומש דהיינו הוא שיעורא דפרסה, דמהלך אדם בינוני עשרה פרסאות. נראה לומר דלהכי נקטי שיעור פרסה שהוא שיעור מהלך שמהלך אדם בשעה וחומש, וכיונו בזה להחמיר, שאדם שנצרך לנקביו אם הוא ישב במקומו יכול להעמיד עצמו קצת, אמנם אם הוא מהלך אינו יכול להעמיד עצמו כאותו שיעור שהיה יושב, ולכן נקטי לישנא דפרסה להחמיר עליו*.

מט יש מסתפקין בברכה אחרונה של יין אם מברכין אותה על כזית, ומסיק בה הרא"ש פ' שלושה שאכלו [סוף סי' כ"ד], שלכן טוב שישתה פחות מכזית או רביעית. ולעד"נ להביא ראיה דבעינן שיעור רביעית, דאמרינן בפרק כסיו הדם דף פ"ז ע"א שא"ל רבי כוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל, וכתבו התוס' [ד"ה אן] דנ' זהובים הול"ל, דהא איכא ברכת פה"ג שלאחר ברכת המזון, ותירצו דסבר רבי כמ"ד דא"צ לברך אכסא דברכתא אלא אכסא קמא ותו לא. והשתא כיון דק"ל דכל דבר שטעון כוס צריך שישתה רובו של כוס, והיינו רובו של רביעית והוי טובא מכזית, ואעפ"כ סבור רבי שאין טעון ברכה לאחריו, דאם איתא דטעון ברכה לאחריו הול"ל או נ' זהובים אתה נוטל, ואע"ג דלגבי ברכה ראשונה דכוס דברכת המזון לית הלכתא כר"מ, מ"מ לגבי הא איכא למיסמך עליוה, וספיקא בעלמא הוא שנטתפקו בה וש"ד למיפשטה מרבי. (אמר המעתיק אחר שאלת המחילה יש לרחות, דמאי דלא פשיט ליה מהכא, משום דאפשר דמאי דלא אמר נ' זהובים לפי שאין הכרח כ"כ שישתה המברך רובו של כוסו, ויכול לשתותו א' מן המסובין וק"ל).

ן בפרק גיד הנשה דף צ' ע"ב אמרינן דמידי שהדעת נוטה בו לומר שכך הוא נדון בו כדן ספק, ולעיל נמי בפ' אותו ואת בנו דף פ"ב ע"ב מייתי נמי להא.

נא בזמן הזה נוהגין שאחד עומד ומשמש את הס"ת שפותח ומנחה, וספק בידו דהייב יוצא י"ח*.

מדליק בביתו ואין שותפות זו גורמת לו להרבות בהוצאה, לכן בכל מידי דיהיב יוצא י"ח*.

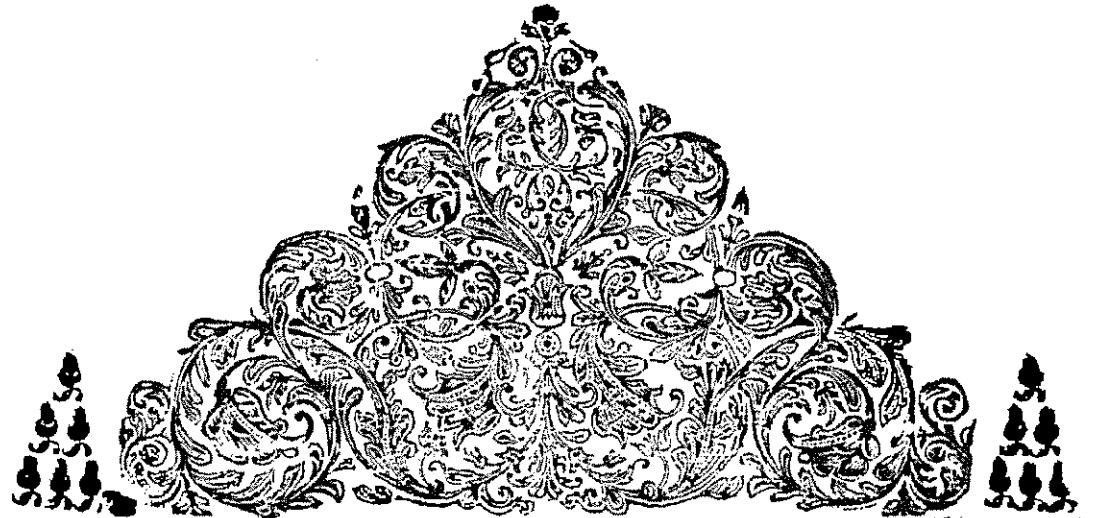
נב ודא דאכסנאי מחייב להשתתף עם בעה"ב בפריטי, ואם יש לו חדר לעצמו צריך להדליק לעצמו. לעד"נ דהיינו דוקא באכסנאי שנותן היציאה לבעה"ב, דאז מחייב להשתתף, ואם יש לו חדר לעצמו מחייב להדליק לעצמו, אבל אם האכסנאי סמוך על שלחן בעה"ב לגמרי ומפתו יאכל ומכוסו ישתה, א"צ לזה כלל, כי בעה"ב דקמהני ליה בכל צרכו, הלא (הוא) גם הוא יזכה לו גם בקצת דמי הנרות. וליכא בזה חשדא כלל, כיון שידוע הוא דאתא דבעה"ב קא סמיך. ועוד נראה להקל אפילו שיש לו בית שאינו מתוך ביתו של בעה"ב וליכא בזה חשדא. ולא דמי לבית שיש לו ב' פתחים, כיון שידוע הוא שהאכסנאי הזה הוא מתארח בבית פלוני*.

נג כיון דעיקר חיוב נר חנוכה הוי נר איש וביתו בכל לילה, רק שהמהדרין [מן המהדרין] מוסיפין בכל לילה נר אחת, א"כ קס"ד לומר שאין איסור להשתמש בנ"ח רק בנר שמדליקין בה בראשונה שבאה למצות נ"ח, אבל כל הנך דמוספי לית בהו איסורא. מ"מ נראה להחמיר דכל מאי דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, ודכותה אשכחן בככורים [פ' ג' מ"ט] שאין אסור משום בכורים אלא פירות שביכרו בלבד, ואעפ"כ התוספת שמוסיפין עליהם אעפ"י שניכרין ומופרשין לעצמן, הן נתפסין בקדושת הבכורים כיון שהוסיפום להידור מצוה, וא"כ ה"נ דכותה. ואין זה דומה למ"ש שאין למדים לדי"ם מד"ת, דהכא לא הוי אלא גילוי מלחא בעלמא, ומסתמא הכי תקון רבנן*.

נד נר חנוכה שהניחה במקום שהרוח מצויה וכבתה, לעד"נ נראה שחייב לתזור ולהדליקה בברכה, דכיון שהניחה במקום שהרוח מצוה הו"ל כאילו לא קיים מצוה כלל, דומיא דסוכה שעשאה במקום שהריוח או הרוח מצוי דלא גפיק בה י"ח, וכן גבי כיבוי נרות ביו"ט, אם הניחן במקום שהרוח מצויה הו"ל כמכבה בידים ואסור. ואם הדליקה וכיבה אותה במזיד צריך לתזור ולהדליקה. ונראה ג"כ דמברך בהדלקה שנית, שאם אתה אומר יצא בהדלקה ראשונה, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם, הלא מיד כשידליקנה יכבנה ואין זכר לנס כלל*.

נה בענין ס"ס במידי דאורייתא דאולינן לקולא, לענין מעשה יש להתיישב בדבר, דבפ"ז דטהרות משנה ד' תנן כל שאתה יכול לרבות ספיקות וס"ס ברה"י טמא כו', ועיין בתוס' שהרגישו בזה בפרק קמא דפסחים דף י' ע"א ד"ה ספק, ובפ"ג דבבא בתרא דף נ"ה ע"ב ד"ה ר"א, ובתשובת הרב בצלאל ס' כ' דף פ"ח ע"ב דשאני טומאה כו' כמו שנתבאר בפ"ק דסוכה. אבל באיסורא ודאי אפילו בדאורייתא אולינן בתרי ספיקי להקל.

נו כף ספק שיפול במקח וממכר הלוקח נקרא מוציא ועליו הראיה, אע"ג דאכתי לא יהיב דמי, כיון דאורחא דעלמא לא יהבי זבינא עד לאחר קבלת דמים. כ"כ התוס' ורש"י בפ"ג דחולין דף נ"א ע"א גבי הגליל פי המכה, ועיין טוחו"מ סי' רל"ב. ודוקא שנולד הספק ברשות הלוקח דאמרינן כאן נמצא

שער בית ה

ספר

בית רוד

אשר חיון וחקר הרב שנכלל ונכוד
ה' מלא ער קיוסא הרב הגדול
מתארל יוסף רוד אלהה על מדר
ארבעה עורים זה חלק
ראשון על ארץ חיים יורה דעה ונקרבו סס
תר"ב'ו חסובות השימות חים על דגל

בשאלוניקי

השר חמה מהחלה חרוב יאן שולטן
מחבור יזה

על ידי המדפיס והמחוקק כהר בצלאל
אשכנזי וזו בחברות בית חלדינו
ח"ת הגדול יעזר

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

הלכות

הטובה

קבר

הלכות או האוכל חלל חנרו ויש לו בית מיוחד לשינה לריוך להלית דכיון קום לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו חיבת הקדוה אם אינו מלית שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר והשינוי לריוך שאינו מדליקין בפנים ו ומסתתף בני הטר יודעין שאוכל במקום אחר אפילו הכי שיוך הקדוה כי הפנים עוצרים וצדים לפני הצית ורואין שאינו מדליק ע"כ וריוך לברר דבריו למה כחב"ט עומדים לפטור הד מדליקין בפנים וחד דודעין שאוכל במקום אחר ונראה פשוט דעמא דמדליקין בפנים נקטיה מאסו שאר בני עלמא שאין יודעים שאוכל במקום אחר חלל סוברים שאוכל באותו בית המיוחד לשינה ואין לפטורו לא מגעס דמדליקין בפנים ובזכרים הטובש שהלית בפנים ועמא סיוועין שאוכל במקום אחר נקטיה מאסו בני חמר ולא מהני בהו טעמא דמדליקין בפנים דהס' יודעין שאין מדליק בפנים ואין לפטורו חלל מוטעם דודעים שאוכל במקום אחר ואחר שפטרו מאסו בני עלמא ומאסו בני הטר אחר שהעפ"ן כן חייב מפני שהסכים משכח דכפנים איכא תרתו הרעותות הרעותות דרוואין שאינו מדליק בפנים והרעותות דרין יודעין שאוכל במקום אחר והנה לכאורה נראה דעל זה סכתב הר"ח שאעפ"י שמדליק בפנים איכא חסדא וריוך להלית חולק עליו הרשב"א אל סכתב בס' ימין תק"ס ח"א ע"ד שאלת לענין מ"ש חמר ק"ס לה"ב פתחים שריוך להלית בפנים מאסו עכשיו שאין אנו מדליקין בחצר עכשיו וכוונתו שלא להלית בחצר חלל בפנים חסדא אעפ"י שיש בו' פתחים אינו חייב להלית שהכל יודעין שאין מדליקין בחצר חלל בפנים ע"כ הרי סכתב טעמיו שנהגו כהלכות בפנים ליכא חסדא ואינו חייב להלית שלא בזכרי הלאה הכל וכן נראה מדברי מור"ם אל סימן תרע"ו שהרשב"א חולק על הר"ח אל בזה סכתב בספר המטה ספרת דהרשב"א ק"ס אל דמשמע דע"כ דהרשב"א אל חולק על הר"ח אל

אמנם לעדן דקדוש מאד לומר דהרשב"א חולק על הר"ח דהוה ח"תה דלפני הול' לטור אל להיבא ספרת הרשב"א שחולק על אביו והשינוי חס רועה לפסוק כאביו אל מ"ה ה"ל להיבא ספרת הרשב"א לפחות לדחותה מהלכה ותו כיון דכתב הר"ח דאעפ"י שמדליקין בפנים נראה ויכיר בפנים העוצרים לפני הפתח שאינו מדליק בפנים אין חלל הרשב"א לומר דליכא חסדא וליכא למימר דהרשב"א סובר דתו נראה ויכיר דשכני דחס כן היו מחלוקת במציאות וה"כ הכנס אל כמותו טעם לזכרי הרשב"א כתב דהיינו מפני שאין מוקדקים לעשות ההדלקה סמוך לפתח כלומר דכיון שמדליק דחוק מן הפתח אין העוצרים ושכים יכולין לראות וליכא חסדא שאומרים ודאי הדליק להלן מן הפתח וקשה אם כן אין חמר הר"ח שרובין שלא הדליק הגה' כיון שמדליקין דחוק מן הפתח אין יכולין לראות שלא הדליק וה"ש נאמר דסובר הר"ח דאעפ"י שאין מדליקין סמוך לפתח רואין שלא הדליק אם כן היו מחלוקת במציאות כמ"ש ואם נאמר דהר"ח מיידי בהקדוש שהוקדקו להלית סמוך לפתח אם כן לא יוכלו חלל איכא חלל גדו' במקום שמדליקין להלית סמוך לפתח חלל במקום שאין מוקדקין להלית סמוך לפתח אינו חייב להלית לפני הפתח שלא להלית וליכא חסדא

ומסתתף החצר אין יכולין לראות אם הדליק בבית או לא הדליק ולכן ליכא חסדא דכיון שהכל יודעין שאין מדליקין בפנים חלל בחצר מימר חמר שהדליק בפנים ככל חסדא ומכ"ל דמכ"ל ק"ס לו שני פתחים מאני רוחות ונוהגין להלית בפתח החצר מפני שריוך להלית בב' רוחות ולא פטר הרשב"א לא כשאין מדליקין בפתח החצר ככל חלל מדליקין בפנים שאין העוצרים לפני פתח החצר רואין מה שבצדדים חלל אם נוהגין להלית בפתח החצר מפנים לריוך להלית בשתייהן מפני חסדא העובר' לפני החצר כחומר וביניהן כן הסמוך על שלחן אביו ויש לו חדר מיוחד לשינה שאם יש לחדר ההוא פתח פתוח לטוק סכ"ל להדליק ח"ל לריוך מדליקין בפנים מפני שהעוצרים לפני פתח החצר יכולין לראות שלא הדליק בפנים ואיכא חסדא לא ח"כ הוי בענין שיחט לכל סכ"ל חולק במקום אחר ולא באותו חדר ואם אין ידוע שאוכל במקום אחר אם נוהגין להלית בפנים ברחוק ממקום הפתח כשישור שאי אפשר לעוצרים לראות חס הדליק או לא אין לריוך להלית וימ"ס הר"ב הלב"ש והרב אל בש"ע סכתב שחסדא דבן האוכל חלל אביו חס י"ט חדר מיוחד לשינה חייב להלית שם כקע המציאות של הר"ח אל ולא פירש שהוא חס' לריוך מדליקין בפנים כמו ספ"ד הר"ח אל חלל כתב הרב"ר סתם שאעפ"י שיש לפני יין הבט' שמדליקין בחצר חלל לריוך מדליקין בפנים לא פירש כלום ודברי זה מ"ס מור"ם אל וי"ח דבזמן הזה שמדליקין בפנים ידליק במקום שאוכל אינו ר"ל שחולקין על דין הס' שרי לא כתב הס' ע"כ כלום במדליק' בפני אל חלל שיש חסדא ולא שאומרים ויש לתמוה על הרב אל למה לא פירש שרי דומן הוה כלום חס הוא חס' כוונתו שמדליקין בפנים כמ"ס הר"ח אל או חקא כשמדליקין בחצר ואפשר לומר דהנהו לפסוק דכיון דעקר הדבר מאסו חסדא דהרוואין ממנו דהס' כוונתו שמדליקין בפנים חס הוא בעינין סוכ"ל לראות שלא הדליק לריוך להלית ואם הוה בענין שאין יכולין לראות שלא הדליק אין לריוך להלית ומה שבכ"י כתב הרב אל על דין הר"ח שהרשב"א סכתב בהער' דריוך לריוך להלית לאו למי' דהרשב"א חולק על הר"ח דה"כ ה"ל"ג בני דהרשב"א חולק חלל ר"ל הרשב"א כתב בתשובה דרין לריוך להלית ומה לא שיהוה בפנים שאין יכולין לראות שלא הדליק וכן י"ל על מור"ם אל סכתב וי"ח דבזמן שמדליקין בפנים ידליק במקום שאוכל דמיילת הוי כשהוה בפנין שאין יכולין לראות שלא הדליק דמקום שהיה לראות כדלית לראות שלא הדליק כפי יכולת לחוק ולומר שאין לריוך להלית כיון דהוה ברור דאיכא חסדא וכן מ"ס הר"ב כוונתו דבזמן הסמוך על שלחן אביו חס' לריוך להלית חס' שיש לו חדר מיוחד לשינה אינו חלל כשאין חסדא ההוא פתח פתוח לטוק או שידעין שאוכל במקום אחר או שמדליק בפנים ברחוק חס הדליק או לא הדליק חלל חס י"ט לחדר ההוא פתח פתוח לטוק ואין יודעין שאוכל במקום אחר והמנהג להלית סמוך לפתח ודאי לריוך להלית כיון שהעוצרים לפני הפתח יכולין לראות שיש הדליק חלל חסדא

ודגה מה שנהגין בזמן שאינו סמוך על שלחן אביו ודר → במקום חמר ובימי הטובה מניח ביתו ובה אל בית אביו ואוכל על שלחנו שמדליק בבית סדר בו בר' ה'טעם דאעפ"י שאמרו בר' הטובה חס וכל בני ביתו ק"ט לכו בבר' אחר היינו כשהוה כ"ל הקשה בבית אביו שהוה ק"ט בני ביתו של אביו ויול' בהלכות אביו ואינו לריוך חס' להסתפק בפריעו ע"כ אביו חלל כן כפטר מכל אביו וי"א לומר בבית אחר אינו נק' כן ביתו של אביו ומה שכתב חלל אביו בחובו הרי הוא בחכמהאי ובריו להל' בביתו או להסתפק בפריעו ע"כ אביו כלי כל'ת ימי חובת המלוה

הלכות חנוכה

ע"כ האי בית יחיד וקאמר הוא אלל בעל הפית שאוכל עמו ויש לו בית יחיד קם מיוחד לקינה וזהו קאמר ללא יברך מאוס דעקר חיובו אינו אלא מפני הרוחין וגם ה"כ ל"ה ז"ל בהגהת כל כתב אהיה דפתח פתוח דאינו מדרך כיוןהטעם הוא מאוס חסדא אבל מי שעומד לבדו בבית כפניו עלמו לבטרי כנ"ד פשיעה שרדך להדליק ולברך

ועוד שהרי כתב הרב ז"ל בריש המינן דהא דאמרינן דאם מדליקין עליו בביתו אינו לרדך כתב המרדכי ומ"מ לרדך לראות בדאמרינן בסמוך הרוחה יונתא קמא מברך ב' מכתן וזינך מברך ח' וכן אומר ר"ז שנהגו בני חסד שהיו הולכים לברוכא ויהיה גר יאודי בזהו עיר ומדליקין בבית הג' ע"כ הרי דמחמת שאין יאודי גר קם חייב להדליק כי אינו יולא במה שמדליקין בביתו וכיון שהוא חייב בהדלקה מן הדין ודאי שחייב לברך שהרי אין זה מפני החסד שגאמר שמדליק בלא ברכה אלא מן הדין הוא וכל שהוא מן הדין אי אפשר בלא ברכה

ועוד כתב הרב ז"ל ב"ש ח"מ מי שהג' לכפר שאין בו ישראל ולן קם בליל חנוכה חטפ' שאין לו בית מיוחד לרדך להדליק ולברך וגר לבס' קמא כפסינה או שהוא בבית בויט מדליק בברכות ומניחה על שלטונו ולא דמי לאכסנאי דאמרינן דחי מדליקיס בגו ביתיה לא כשי לאסתתובי דאזני התם פיק פרוסו הנם בהלכות אושפיו ע"כ ופסקו הרב בע"ה הרי בהדית דכל שאינו יושב עם בע"ה ישראל לא עומד במקום שאין מי שמדליק קם לא מהני ליה מירי מה שמדליקיס בביתו דלא גאמר הריהו מדליקין עליו בביתו לא כשעומד בבית שמדליקיס בו אבל כשעומד לבדו בבית שאין מוסיקיס אינו ראוי לעמוד בלא בר חנוכה אלא תיוב מוטל עינו להדליק הנקה גמורה בברכה שהרי הרב ז"ל כתב תהלה שאינם נראים לו דברי הר"ב ת"ה להדליק בברכה והמר כן מצינו וקורא הוא ז"ל כל דברים אלו בכתם ולא עליב עליהו אכמת חית ליה הכי והכינוו בש"ע לטסק הלכה אלא ודאי היינו טעמא דהתם כהיהו דהרב ת"ה הוא באכסנאי שעומד בבית ישראל שמדליק דבהיהו מהני מה שמדליקיס בביתו

ועוד דאפ"ו בהיהו דאכסנאי חטפ' שהרי ז"ל כתב בגמ' דבר הכותב מ"ה שאין לברך מ"ה הרי מור"ס ז"ל במהה מקמים הולך עם הרב ת"ה והכינוו גם כן בשם מ"ה ר"ב חס' כן הן רבים עתה הסוברים באכסנאי דיוכל לברך הרב ת"ה ז"ל ומור"ס ומהר"ל והאומרים שלא לברך הם שנים כנ"ל

ולערך שדעת רבינו ב"ה ז"ל הוא דמברך יונכתב סתם בניי שאין לו פתח פתוח דאינו יולא לא בנה שמדליקין בו אלא לרדך להדליק בפתחו כו' בתמיות כאן זה משמע בברכה ביינו כיון שאמר שחינו יולא לבטן אינו יולא לא משמע מאוס חסדא אלא אינו יולא מאוס וכיון שחינו יולא ממילא כמדליק הוא לנחת ידי מלכותו לרדך ועוד דאם לא היה יכול לרדך לא היה שותף רבינו ב"ה ז"ל היה משרש ואומר שרדך קמא יברך חנא שהרי ז"ל כתב הטעם מאוס חסדא מאוס דכעי למיול בתר שיטתיה דעתר הכי דכתב על דרכת"ה דאינו נראה לו כפי

תעור לשון מור"ס סימן תתש"א וכו' בביתו שמדליק ואחר כך מברך שהרי כבר הבדיל ב"ה אינו מינין חרף הוא כ"ס חרד"ה חסדא מסתברא לפי הטעם שכתב ב"ה סימן פ' דמדליקין ב"ה קודם הדלקה מאוס דלחמך חסוקי יומא עירף מאמ' וית' גמ' הדי טעמא מן הרמזי ה"ה בסקודיס הדל"ה וחס' כן בביתו שגבר חסדיה ליומא בהבדלה שכתב"ה נח סיך נומר סידיק קודם בניי כחומר חסוקי יומא דכל חסדיה ויחמר הוכר כיון סיך קודם הדלקה להבדלה ופשיט' צימא דבביתו גמי הוי חס' קי יומא כיוון לעכמו מ"ה הוי שיה וכל כ"ס ומנינו להר"ב וטעמא שכתב

נראה שנת הא"ח שהיה הרב"י בכו' תלמי שכתב כן בהול רינת אביו ואינו מותר על שלחן אביו הרי הוא באכסנאי ולרדך להשתתף בפריטו זה"ה כחתנו הריח דאין להם בית שידליקו בעבורט. ע"כ הרי דכיון דנפרד הבן מלאכול על שלחן אביו אינו נק' כן בית ואינו יולא בהדלקה כל אביו והיינו בהכרח אפי' שאוכל בלוחו בית עצמו שאוכל אביו דאם אוכל בבית אחר בבתי אביו יולא בפריטו אלא לרדך להדליק מן הדין בלוחו בית שאוכל דעקר המלצה במקום שאוכל היא אלא ע"כ הוא באוכל בלוחו בית עצמו שאוכל אביו ועל אינו נקרא כן בית שאוכל שאינו מותר על שלחן אביו כ"ס זה וה' שפירד מלבו מן השלחן ומן הבית שלו שאינו חסוב כן בית ואעפ"י שעבדו בחנוכה יושב בביתו ובשלחנו כיון שיש לו בית קבוע במקום אחר לכל הקנה אינו נקרא כן בית שאוכל ימי חנוכה אלא באכסנאי בעלמא דכיון שמדליק בביתו אין לרדך אפי"ו פריטו ואעפ"י שקר המלצה היא במקום שאוכל מ"מ כיון שמדליק בביתו ורואה נרות חנוכה במקום שאוכל בניי שהרי אכסנאי שמדליקין עליו בביתו הינו לרדך אפי' להשתתף והיינו מאוס דכיון דמדליק בביתו ורוא' נרות חנוכה בבית שאוכל בו די חטפ' שהוא אינו מדליק סמ

תעני אורח

בבית אגא יושב בחאן באודה אחת שלקח בשמירות מן המוגר בעל החאן יא מי שרצה לומר שמדליק באודה שלו בלא ברכה לפי שהאורה הנא בריא לו בוראי שמל קין בביתו ועדו ומתב הרב פ"ה סימן מרע"ז בשם רס"ג ז"ל אכסנאי הנשוי אס' אינו יודע שאשתו מדליקת עליו ויכול להדליק ולברך אבל חס' יודע כנודר שאשתו מדליקת עליו אין לו להדליק אס' לא שהוא בבית יחיד שדליק מפני הרוחין ולא יברך ע"כ הרי שכתב שאם יודע כנודר שאשתו מדליקת עליו אינו יכול לברך אפי' הוא בבית יחיד וזה"ה ת"ה סימן ק"א הריהו מדליקת בזה שאין שאין יכול לברך דכיון דלא לרדך להדליק ופטר מן הדבר חס' כן היה נקרא כיוצא חס' יעקב וכו' דהוי ברכה לגמלא כיון דלא אשתו מהרדיו זה בתלמוד וזה כדברי רש"ל ה"ל אבל הרב ת"ה ז"ל הבריע כדברא האחרת שרשאי להדליק בברכה דא"כ דאמר' בגמ' כיון דבאיכנא לא לריבנא היינו דלא מחייב אבל אי עמי מלי להדליק ולברך ולא הוי ברכה לכעלה דהוי נמי בכלל מהרדיו דמי הרי דאס' דמר' כנר לכל ח' ואלהו בבית ח' ה"ג יא הדור כנר נחיש ובר לאשתו כו' מקומות והתנא לא פשיקא ליה למתני התי מהרדיו דלא שמיחא בולי התי וכיון דאשתו בתלמוד מהרדיו ומהרדיו מן מהרדיו אין זה כמותיק על התלמוד שהוא גורע ע"כ אבל מרן מוה"קא ז"ל בני כתב שרצה לו שאין לסמוך על זה לברך ברכה שאינה רביעה והשתא כיון דאכל והרינו מברעין כנ"ד שאינו יולא לברך הכי נקיעין והלא פת"ש הרב ת"ה ז"ל דהלכה ברבא ובפרט בענין ברכה ובראה דאפיר יולא לברך דכ"ה וקייב הוא לברך מאוס דכל זה שכתבו הרבנים ואכל והרב ז"ל הוא דוקא באכסנאי שהרי בבית אושפיוא ישראל שיש לו קם פרומי יושב בנרות שמדליק בעל הבית אבל הכ"ה שאינו שרי עם בע"ה אלא יושב לבדו בחאן באודה אחת פשיטא שרדך להדליק ולברך ומ"ה רש"ל ז"ל שאם יושב בבית יחיד אין פירושו בית אחר כפניו עלמו לבדו ולמדי אלא היינו קים לו חדר מיוחד לו לבדו לקינה והוא אוכל עם בע"ה דאל"כ פליג חרדרי הנער ז"ל שכתב בהיהו שאם יש לאכסנאי פתח פתוח לעצמו אינו יולא במה שמדליקין עליו בביתו ולא במה שישתתף עם בעל הבית אלא לרדך להדליק בעתהו בו' הרי שכתב כהיהו דביתו לו פתח פתוח לבד חס' להדליק ואינו יולא במה ש שמדליקין בביתו ואין כתב הוא ז"ל שאין לו להדליק אס' לא שהוא בבית יחיד הלא לענין הלכה אין לרדך בית יחיד לא

13

עמהעש"ו

בי"ו

בס"ד

Levi, Mashe

ספר

שאלות ותשובות

תפלה למשה

חלק שני

כולל

שאלות ותשובות חקירות ופסקים
בענינים הנחוצים בזמנינו

בהלכות המועדים

המחבר

הצב"י משה לוי ס"ט

עיה"ק בני ברק ת"ו

שנת יהללו "את שם ה'" תשמ"ו לפ"ק

מועיל שיתוף וצריך להדליק נר לעצמו. ול"ד לאכסנאי האוכל וישן אצל בעה"ב, דמשתתף עמו אע"פ שכל ימות השנה הוא דר בביתו ואוכל בשלחן שלו, דשאני אכסנאי שמ"מ עתה שמתארח אצל בעה"ב נעשה כאחד מבני ביתו. אבל בנ"ד שסועד רק דרך עראי אין לחושבו כאכסנאי. ואף לדעת הפוסקים הסוברים שמועיל שיתוף בשני בעלי בתים שאינם סמוכים על שלחן א', י"ל שבנ"ד יודו שאין מועיף שתוף שהרי אינם דרים בבית אחד ואין שייך לחשוב האורח כבני ביתו משום סעודה אחת שסועד אצלו, ולכן נלע"ד שידליק נר לעצמו משמן שלו ויברך. הגלעד"כ וצווי"מ וימ"ן אמנ.

המורם מכל האמור: אורח המתארח אצל חבירו בזמן הדלקת נר חנוכה וסועד עמו סעודת ערבית וחזור אה"כ לביתו לישן, אם נשאר בני ביתו בביתו יצוה לאחד מהם שידליק נר חנוכה בביתו, ואם לא נשאר איש בביתו שכולם מוזמנים עמו אצל חבירו, ידליק נר חנוכה שלו אצל חבירו בברכה, ולא ימתין עד שיחזור לביתו להדליק שם, אם עד שיחזור לביתו תעבור חצי שעה מצאה"כ שזהו עיקר זמן הדלקת נ"ח מדינא דגמ'.
בס"ד, יום ר' יז כסלו התשמ"ג

סימן נא

בדין תלמידי ישיבות הלנים בפנימיות אם צריכים להדליק נר חנוכה

שאלה: תלמידי ישיבות הלנים בפנימיות שבישיבות האם צריכים להדליק נרות חנוכה בחדרם או שיוצאים יד"ח בהדלקת אבותיהם בביתם.

וזה החלי בעזר צורי וגואלי.

תשובה:

הדבר ברור שכן הדר עם אביו בבית אחד ומפתו יאכל ומכוסו ישתה, א"צ להדליק נ"ח לעצמו והרי הוא פטיר ועטיר בהדלקת אביו. וכדתניא (שבת כא:): ת"ר מצות נר חנוכה, נר איש וביתו ופרש"י, ואיש, "וכל בני ביתו" די להם בנר א'. עכ"ל. והואיל ונפטר בהדלקת אביו, א"כ גם אם לא היה נוכח בבית אביו בשעת ההדלקה, כגון שנתארח אצל חבירו א"צ לחזור ולהדליק לעצמו או להשתתף עם חבירו. ודינו כדין אכסנאי נשוי, שא"צ להדליק או להשתתף עם בעה"כ במקום שמתאכסן, שמכיון שאשתו מדלקת בביתו הרי הוא נפטר בזה, וה"ה לכן או בת ושאר בני הבית שיוצאים יד"ח בהדלקת אביהם. וכ"כ במחזור ויטר"י ח"א

(סי' רלח) וז"ל: ואם הו
בנר אם יודע שאשתו או
וז"ל: ומי שהוא אורח ו
לתת להם מעות להשתתן
השנה, רק דר בישיבה ה
אביו בבית. שאינו נחשנ
תעב, דקכ"ד ע"ב) שכ', ו
ובימי החנוכה מניח בית
הטעם דאע"פ שאמרו נ"ח
ממש אלא עפ"י פרש"י.
ויוצא בהדלקתו. וא"צ א'
בן שנפרד מעל אביו ויז
בחנוכה, הרי הוא כאכס
יד"ח המצוה. עכ"ל. וכ'
תקמא) שנשאל, מי שאו
גם מי שאוכל על שלחן
שאינ מדליקין בחוץ ועיי
לו בעה"ב חלק בשמן ונ
קרוי ב"ב לענין נר חנוכ
צריך להשתתף עם אביו ז

(ב) אולם לאחר ד
נשוי. דהני כבר עזבו או
השנה לכן אין לחשבם ע
לבית אביהם בחנוכה אי
אכסנאי זר. אולם בני הי
לעולם רק עזבוהו לתקו
יותר שהישיבה נחשבת ו
בני ביתו של בעה"ב. ובפ
על הוריהם למלאו. (שהו
מפעם לפעם הרי הם סמו
דחשיבי כבני ביתו ויוצא
אכסנאי נשוי שיוצא יד"ח

(סי' רלח) וז"ל: ואם הוא במקום אחר, כגון הבאים ללמוד חוץ לביתם, או אורח א"צ ליתן בנר אם יודע שאשתו או "אביו ואמו" מדליקין במקומן. עכ"ל. וכ"כ בספר הפרנס (סי' קנב) וז"ל: ומי שהוא אורח וירדע שמדליקין עליו בביתו אשתו או "אביו ואמו או ב"ב" אז א"צ לתת להם מעות להשתתף במקום שהוא עכ"ל. אלא שבנ"ד שהבן אינו דר עם הוריו רוב ימות השנה, רק דר בישיבה ואוכל ושותה ולן שם, לכאורה נראה לומר שאינו יוצא יד"ח בהדלקת אביו בבית. שאינו נחשב סמוך על שולחן אביו. וכמו שמצאתי כיו"ב בשו"ת בית דוד (סי' תעב, דקכ"ד ע"ב) שכ', והנה מה שנוהגין בבן שאינו סמוך על שולחן אביו, ודר במקום אחר, ובימי החנוכה מניח ביתו ובא אל בית אביו ואוכל על שולחנו, שמדליק בבית שדר בו, נראה הטעם דאע"פ שאמרו נ"ח איש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד (א"ה, אין זה לשון הברייתא ממש אלא עפ"י פרש"י), היינו כשהוא כל השנה בבית אביו שאז נקרא בן בית אצל אביו, ויוצא בהדלקתו. וא"צ אפ"י להשתתף בפרוטה עם אביו (דמסתמא מקנה לו חלק בשמן). אבל בן שנפרד מעל אביו ויצא לדור בבית אחר אינו נקרא ב"ב של אביו, ומה שבא אצל אביו בחנוכה, הרי הוא כאכסנאי וצריך להדליק בביתו או להשתתף בפריטי עם אביו כדי לצאת יד"ח המצוה. עכ"ל. וכ"כ הפר"ח (סי' תרעז ס"א). וכן דעת הרשב"א בתשובה ח"א (סי' תקמא) שנשאל, מי שאוכל בבית חמיו הוא ואשתו ובניו, דינו כאכסנאי נשוי או לא? והשיב, גם מי שאוכל על שולחן בעה"ב אפ"י שוכב בבית בפנ"ע א"צ להדליק [לדידן דליכא חשדא שאין מדליקין בחוץ ועיין ב"ח וט"ז (סי' תרעז) ודו"ק]. "אבל מ"מ צריך להשתתף או שיקנה לו בעה"ב חלק בשמן ופתילות". עכ"ל. וה"נ בנ"ד שמכיון שאינו דר ואוכל עם אביו אינו קרוי ב"ב לענין נר חנוכה וצריך להדליק לעצמו, ורק אם יבוא לבית אביו בימי חנוכה אין צריך להשתתף עם אביו דמ"מ עתה הוא סמוך על שלהגו ועדיף מבן גדול נשוי.

ימשתתף
מ עתה
לחושבו
סמוכים
ין שייך
לעצמו

וסועד
זד מהם
ידליק
שיחזור

חנוכה

76 ב) אולם לאחר העיון בס"ד נראה דשאני בן שעזב את אביו ודר בבית לבדו, או בן נשוי. דהני כבר עזבו את בית אביהם לעולם, וביתם נחשב המקום בו דרים עתה כל ימות השנה לכן אין לחשבם עוד מבני ביתו של בעה"ב, שהרי הם בעלי בתים לעצמם. ואם באים לבית אביהם בחנוכה אינם חשבים "חוזרים" לביתם הראשון אלא "אורחים" ודינם כדין אכסנאי זר. אולם בני הישיבות א"א להשוב הישיבה כביתם, שהרי לא עזבו את בית הוריהם לעולם רק עזבוהו לתקופת זמן לימודיהם בישיבה ומזמן לזמן חוזרים לביתם, ולכן נראה יותר שהישיבה נחשבת כאכסנאי ובית הוריהם נחשב לביתם העיקרי ושפיר נכללים בכלל בני ביתו של בעה"ב. ובפרט שאינם מפרנסים את עצמם, וכל מחסורם אשר יחסר להם, מוטל על הוריהם למלאו. (שהרי החורים תומכים בהם בכסף ולבוש וכיו"ב). וכשהחורים לבתיהם מפעם לפעם הרי הם סמוכים על שולחן אביהם ומפתו יאכלו ומכוסו ישתו. לכן הדעת נותנת דחשיבי כבני ביתו ויוצאים יד"ח בהדלקת אביהם אע"פ שאינם נוכחים בשעת הדלקתו כדין אכסנאי נשוי שיוצא יד"ח בהדלקת אשתו. ואע"פ שאם נבוא לחשבון נמצא שמספר הימים

זדליק
ונוכה,
דלקת
ו א"צ
יק או
בוה,
ח"א

ששהים בישיבה הוא יותר מששהים בביתם, מ"מ ידוע שגדולי התנאים והאמוראים היו יוצאים ללמוד תורה אפי' למשך כמה שנים וחוזרים מידי פעם. עיין במסכת כתובות (סב-סג.) ובטוש"ע אהע"ז (סי' עו ס"ה). ואפ"ה מצאנו בגמ' (שבת כג.) דרבי זירא היה סומך על הדלקת אשתו כשהיה אכסנאי ללמוד תורה. ע"ש. ועכ"ל דכיון דעכ"פ ביתו העיקרי הוא אצל אשתו, אין לחשוב האכסנאי כבית. והוא הדין בנ"ד. וכן משמע מסתמות דברי המח"ו והפרנס שלא חילקו בין אם הוא אכסנאי לזמן רב או מועט. ומ"ש בשו"ת מהרש"ל (סי' פה) וז"ל: ומה שהאידנא שהבחורים מחמירים ע"ע שלא להשתתף בפריטי ועדיפי לדעתיהו מרבי זירא, זהו מנהג אשכנז שמגביהין הטפל ומניחין העיקר. ולואי שלא יקלו במצוות החמורות. עכ"ל. ומוכח דמ"מ צריכים להשתתף מעיקר הדין. וכן הסכימו המג"א וש"א (רס"י תרעז) נראה דהיינו דוקא בבחורים שאינם סמוכים עוד על שלחן אביהם לאחר שיוצאים מביתו, כגון ששוכרים חדר לעצמם ודרים בו וכל מחסורם מוטל עליהם. ולכן דינם כבן גדול שעזב את בית אביו והלך לדור בקביעות במקום אחר. וכן צריך לומר על ר' זירא (שבת כג.) שהיה משתתף בפרוטות עם בעל האכסנאי כל זמן שלא היה נשוי, שזהו משום שלא היה סמוך על שלחן הוריו והיה דר לבדו. וע"כ צ"ל כן לפמש"ל בס"ד בשם מחזור ויטרי וספר הפרנס דאורח יוצא יד"ח בהדלקת אביו או אמו וא"כ למה רבי זירא היה משתתף בפריטי בטרם נשא אשה. ועכ"ל משום שלא היה סמוך על שלחן אביו. וע"ע למור"ר הגאון הנאמ"ן באור תורה (כסלו תשמה) מ"ש עוד לתרץ מדוע ר"ז השתתף בפרוטות קודם שנשא אשה. L

7e ג) והן אמת שבבן גדול הסמוך על שלחן אביו יש מחלוקת בין רבותינו הראשונים והאחרונים אם יוצא יד"ח בהדלקת אביו. כי הנה באורחות חיים (הל' חנוכה אות יד) כ' וז"ל: גדול בבית אביו ואינו סומך על שלחן אביו הרי הוא כאכסנאי [וצריך להשתתף, וה"ה בתנאי היכא דאין להם בית שידליקו בעבורם]. ויש אומרים דאפי' סמוך הרי הוא כאכסנאי דאין ידו כיד אביו. עכ"ל. ומבואר דלדיעה שניה בן גדול הסמוך על שלחן אביו אינו יוצא בהדלקת אביו. וכן דעת הפר"ח (סי' תרעז ס"א). וגם המאירי (שבת כג.) כ' וז"ל: חכמי התוס' כתבו ששני בעה"ב הדרים בבית אחד וסמוכים על שלחן אחד אפי' בן גדול ונשוי בבית אביו, צריך להדליק או להשתתף. עכ"ל. אולם נראה שזהו דוקא בבן גדול שעכ"פ עוסק במלאכה מסויימת ומרויח כסף לעצמו, ורק אוכל על שולחן אביו. משא"כ בבני הישיבות דנדון דידן שאינם נשואים עדיין ואינם עוסקים בשום מלאכה, וכל מחסורם אשר יחסר להם מוטל על אביהם למלאו, א"כ הרי הם כקטנים לכל דבר ומסתברא דלכו"ע יוצאים בהדלקת אביהם. ואף שמשון האו"ח שרי שאין "ידו כיד אביו" משמע שכיון שמצד הדין יש לו יד לעצמו לכן אינו נפטר בהדלקת אביו, אבל אינו מוכרח כ"כ. ועוד שגם בבן גדול נשוי הדר בבית אביו בקביעות. ואוכל על שלחנו, העיקר להלכה כדעת היש אומרים קמא שהביא האו"ח הנ"ל שיוצא בהדלקת אביו. כי בב"י (סי' תרעז) הביא רק סברא ראשונה הנ"ל ממהרי"א בשם

אורחות חיים. ו השניה (ר"ל בב כל שהוא מכלל הנ"ל שיוצא בה לביתו מסתמא בתשובה (סי' פ ואפשר דדוקא ו שא"צ להדליק שאפי' אורח זו וכ"ש בנו, וכן נ תרעז סק"א). ו המאירי הנ"ל. המלך סי' מא) באכסנאי שנח חייב להדליק נ לזה כלל, כי ב וליכא בזה חש בספר יד אהרן ומבואר דאע"פ או ליומיים וכ ובפתילה. כל ק להדליק, דלא כיון דאין סברת האחרון בשעה"צ (אות כוונתו למ"ש אלא שישתף ו לעצמו, "אע"ו משמע שכן דו להקנות לאור שלחן אביו בי וכ"כ בשר"ת ב הנ"ל דדוקא

אורחות חיים. כיעור"ש. וגם המאירי (שבת שם) סיים ע"ד חכמי התוס' הנ"ל בזה"ל: "וזו השניה (ר"ל בן גדול נשוי) מיהא אינה נראית כלל שלא נאמרו הדברים אלא בזרים, אבל כל שהוא מכלל בני הכית א"צ כלום". עכ"ל. וכן משמע מסתמות דברי המחזור ויטרי והפרנס הנ"ל שיוצא בהדלקת אביו ואמו, ולא כתבו דה"ד בבן קטן. ואדרכה אם הוא מתארח מחוץ לביתו מסתמא כבר גדול הוא. וגם המג"א (סי' תרעז סק"א) אחר שהביא מ"ש הרש"ל בתשובה (סי' פה) שבחורים הדרים בחדר א' צריכים להשתתף עם בעה"ב, סיים ע"ז וז"ל: ואפשר דדוקא כשאוכל בפנ"ע אבל אם סמוך על שלחן בעה"ב, הוא בכלל בני ביתו, ומדינא שא"צ להדליק אלא אם רוצה להיות ממהדרין, וכ"מ בב"י בשם מהר"א. עכ"ל. ומבואר שאפי' אורח זר הסמוך על שלחן בעה"ב הרי הוא כבני ביתו ויוצא יד"ח בהדלקת בעה"ב וכ"ש בנו, וכן פסקו החיי אדם (כלל קנד דין לב) והדה"ח (הל' חנוכה אות א) והמשנ"ב (סי' תרעז סק"א). וע"ש בבאה"ל שהעיר ע"ד המ"א שיש לחלק בין בן גדול לאורח זר וכמ"ש המאירי הנ"ל. וגדולה מזו מצאתי להגאון מהר"א הלוי ז"ל בשו"ת גינת ורדים (קונטרס גן המלך סי' מא) שכ' וז"ל: ומה שאמרו שאכסנאי צריך להשתתף בפרוטה נראה דהיינו דווקא באכסנאי שנותן הוצאה לבעה"ב דאז מחוייב להשתתף, ואם יש חדר מיוחד [הפתוח לר"ה] חייב להדליק בחדרו. אבל אם אכסנאי סמוך על בעה"ב לחמו ופתו יאכל ומכוסו ישתה א"צ לזה כלל, כי בעה"ב דקמהני ליה בכל צרכו הלא גם הוא יזכה לו גם במקצת דמי הנרות וליכא בזה חשדא, כיון שידוע הוא דאתכא דבעה"ב קא סמיך וכו'. עכ"ל. והוב"ד להלכה בספר יד אהרן (סי' תרעז מהדר"ב הגה"ט) ובכסא אליהו (שם דין א) ובכה"ח (שם אות ג). ומבואר דאע"פ שאינו סמוך על שלחנו בשאר ימות השנה, רק עתה נתארח אצל בעה"ב ליום או ליומיים וכיוצא, מ"מ כיון שעתה הוא סמוך על שלחנו מסתמא מקנה לו חלק בשמן ובפתילה. כל קבל דנא חזי הוית להפמ"ג (סי' תרעז אש"א אות ב) שכ' ודע דאכסנאי צריך להדליק, דלא תימא כיון שאוכל על שלחן בעה"ב, כבני ביתו דמי, ומדינא די בנר אחד קמ"ל דלא, כיון דאורח הוא ולמחר ילך לביתו צריך להשתתף בפרוטה. עכ"ל. ומבואר שחולק על סברת האחרונים הנ"ל. והלום מצאתי במשנ"ב (שם סק"ד) שג"כ פסק כהפמ"ג הנ"ל. ועיין בשעה"צ (אות יא) שהוסיף "שכ"כ המאירי". וכעת לא מצאתי במאירי שכ"כ במפורש. ואולי כוונתו למ"ש המאירי (שבת כה). וז"ל: אכסנאי חייב בנר חנוכה, ומ"מ א"צ להדליק לעצמו אלא שישתף עצמו עם בני הבית וכו' בד"א כשאינו פותח דלת לעצמו, אבל אם פותח דלת לעצמו, "אע"פ שאוכל ושותה עמהם חייב להדליק". עכ"ל. ומלשון "אע"פ" שאוכל וכו' משמע שכן דרך כל אכסנאי דאל"כ הו"ל "ואפי"י" אם אוכל וכו'. ולדינא נראה שיזהר בעה"ב להקנות לאורח חלק בשמן ובפתילה אם אין האורח מדליק בפנ"ע. אכן לענין בן הסמוך על שלחן אביו בקביעות כל השנה, נראה פשוט כדעת המאירי וסיעתו הנ"ל שא"צ להשתתף, וכ"כ בשו"ת בית דוד (חאו"ח סי' תעב) ודייק כן לנכון מלשון האו"ח שהובא בב"י (סי' תרעז) הנ"ל דדוקא בבן שאינו סמוך על שלחן אביו צריך להשתתף עמו כאכסנאי ע"ש. (ול"ז שר

ומוראים היו זכת כתובות א היה סומך העיקרי הוא דברי המח"ו ו"ל (סי' פה) י לדעתייהו קלו במצוות וש"א (רס"י ר שיוצאים ס כבן גדול (שבת כג.) ו שלא היה יטרי וספר זף בפריטי ון הנאמ"ן אשה.

הראשונים גות יד) כ' נתף, וה"ה כאכסנאי אינו יוצא מי התוס' בית אביו, במלאכה נדון דידן מוטל על : אביהם. נצמו לכן ית אביו "ח הנ"ל א" בשם

שהאור"ח עצמו כתב שיש חולקים). וכ"כ בשו"ת חסד לאברהם אלקלעי (חאו"ח סי' כב), וכן פסק הגאון בעל זכחי צדק בתשובה (חאו"ח סי' לז) ושכן המנהג פשוט בבגדאד. וכ"כ הגרי"ח ז"ל בספר בן איש חי (ש"ר פרשת וישב אות טז). והפמ"ג (אש"א סק"ה) והמשנ"ב (שם סק"א). ומ"ש מרן הש"ע (שם ס"א) ז"ל: אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעה"ב להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה, ואם יש לו פ"פ לעצמו צריך להדליק בפתחו וכו'. וזה"ה לבן האוכל אצל אביו. עכ"ל. י"ל דה"ד בבן האוכל אצל אביו במקרה שנתארח אצלו, וכל ימות השנה אינו אוכל אצל אביו ואינו דר עמו אלא יש לו בית נפרד וכן יש לפרש מ"ש הטור (שם) בשם תשובת הרא"ש ז"ל: בן האוכל אצל אביו או האוכל אצל חבירו ויש לו בית מיוחד לשינה צריך להדליק משום חשדא, שהשכנים עוברים ושבים לפני הפתח. ע"כ. וכי' מרן הב"י (שם) "הרשב"א כ' בתשובה שא"צ להדליק אבל צריכים להשתתף עכ"ל. ונראה שבש"ע חשש לדעת הרא"ש ומ"מ גם להרא"ש אם אין בית פתוח צריך עכ"פ להשתתף. וי"ל דמיירי שאוכל במקרה אצל אביו דומיא דאוכל אצל חבירו. אכן באוכל בקביעות אצל אביו ודר עמו א"צ להשתתף. אלא שלפ"ז מוכח עכ"פ דלא כהגנת ורדים וסיעתו הנ"ל דמסתמא בן האוכל אצל אביו אינו משלם לאביו תמורת האוכל ואפ"ה צריך להשתתף. ואפשר שהגו"ד יפרש מ"ש בש"ע "וזה"ה לבן האוכל אצל אביו" דאדסמיק ליה לחוד קאי, בענין יש לו פתח לעצמו. אכן כשאין לו פתח לעצמו א"צ אפ"ה להשתתף. אלא שעכ"פ מדברי הרשב"א שהביא הב"י שכי' שצריך להשתתף מוכח עכ"פ דלא כהגו"ד. ואיך שיהיה בנדון דידן שהבנים אוכלים על שלחן אביהם, וכל מחסורם על אביהם, נראה דלכל הדיברות הרי הם יוצאים בהדלקת אביהם. ואע"פ שכשנכנסו לישיבה ללמוד נמצא שאינם אוכלים רוב ימות השנה על שלחן אביהם. מ"מ כיון שביתם הוא עיקרי יותר הו"ל הישיבה כאכסניה, ומהיות טוב נכון שיזהירו לאבותיהם שיכוונו בהדלקתן לפטורם ג"כ ויקנו להם חלק בשמן ובפתילה. וזה"ה כמבואר בס"ד. ונראה עוד שאף מי שאין מדליקין עליו בבית א"צ להדליק לעצמו בחדרו, ויוצא יד"ה בהדלקת נרות חנוכה שמדליקין בבית המדרש או בחדר האוכל שבישיבה. דמסתמא הנהלת הישיבה מקנה לכל תלמידיה חלק בשמן ובפתילות. ובתנאי שתהיה ההדלקה בזמנה בצאה"כ, (ולא כמו שנוהגים להדליק בבתי הכנסת אחר תפלת המנחה). וכ"כ בשו"ת יחיה דעת חלק ר' (סי' מג) ובאור תורה (גליון כסלו תשמ"ה) ע"ש. L

7e ד) והנה אם ירצו להחמיר ולהדליק לעצמם הדבר תלוי ועומד במחלוקת הפוסקים כי בשו"ת תרומת הדשן (סי' קא) כ', אכסנאי שהוא נשוי ורוצה להדליק בברכה חוץ לביתו, כתב גדול אחד דרשאי לצשות כן ואע"ג דאמרינן בגמ' כיון דנסיבנא אמינא השתא ודאי לא צריכנא, היינו דלא מחוייב, אבל אי בעי, מצי להדליק ולא הוי ברכה לבטלה, דהוי בכלל המהדרין. וגדול אחד כתב שהואיל ולא צריך להדליק פטור, ונקרא הדיוט אם יעשה. וכיון

שכן הוי ברכ"ל ו
שיכול להדליק ו
אחד בבית אחד.
למתני הך מהדרי
המהדרין אין זה
וזה"ל: נר חנוכה
אחד ואחד בביתו
לחוש. אבל השת
האידינא להדליק
יש חידוש בנר א'
דאין רוצה לצאת
חנוכה דנ"ז ע"א)
פשוט אצלם. ע"ג
מברונה (סי' כ) כ
לעשות כן, שמא
שהרי יכול לכיון
לכולם, ואפ"ה מ
בברכת חבירו. וז
ראיה מברכות ה
עכת"ד. וכן העל
ויברך בפנ"ע. וכ
וגם המג"א (שם
מסקנת הא"ר ג)
אכסנאי אף שמ
להדליק עכ"ל. ו
כל א' נר חנוכה
"שצריך" אלא "ו
בפנ"ע ובלבד ו
בהדלקתו.

ה) אולם
בפנ"ע דלא גרע
עכ"ל. וגם בפר

שכן הוי ברכ"ל כיון דלא אשכחן מהדרין זה בתלמוד. וסיים התה"ד שלדעתו נראה עיקר שיכול להדליק ולברך בפנ"ע. ושפיר חשוב בכלל המהדרין. דכי היכי שיש הדור בנר לכל אחד בבית אחד. ה"נ יש הדור בנר לאיש ונר לאשתו. בשני מקומות. והתנא לא פסיקא ליה למתגי הך מהדרין משום דלא שכיחא כולי האי. וכיון דאשכחן בתלמוד מהדרין ומהדרין מן המהדרין אין זה כמוסיף על התלמוד שהוא גורע. עכת"ד. וכ"כ בשו"ת מהרי"ל (סי' קמה) וז"ל: נר חנוכה נהוג בכל דוכתא שכל אורחים ובחורים מדליקין, אע"ג דמדליקין על כל אחד ואחד בביתו. ושמא בימי ר' זירא דלא היו מדליקין אלא על פתחי החצרות והבתים אין לחוש. אבל השתא דהיכרא לבני הבית מי מפיס להכיר אם הוא נשוי או לא. ולהאי דנהוג האידנא להדליק נר לכל אחד ואחד ולא כמו שפסק ר"י (בתוד"ה והמהדרין, שבת כא:): דיותר יש חידוש בנר איש וביתו ולהוסיף, א"כ אתו למחשדיה, ומשום ברכה לבטלה אין כאן, כיון דאין רוצה לצאת בשל אשתו וממילא חל חיובא עליו. עכ"ל. וכ"ה בקצור בספר מהרי"ל (הל' חנוכה דנ"ז ע"א) ע"ש. וכן הובא להלכה באגור ובדרכי משה (סי' תרעג אות ה), ושכן המנהג פשוט אצלם. ע"ש. וכן פסק הרמ"א בהג"ה (שם ס"ג) ושכן נוהגים. ע"ש. גם בשו"ת מהר"י מברונה (סי' כ) כ' שאכסנאי שאשתו מדלקת עליו בביתו, יכול להדליק בברכה ואדרבה עדיף לעשות כן, שמא תאנס אשתו ולא תדליק. ואין לחוש לברכה לבטלה שמא הדליקה אשתו, שהרי יכול לכיין שלא לצאת בהדלקתה. וכהאי דקו"ל עשרה עושים מצוה אחת, אחד מברך לכולם, ואפ"ה מעשים בכל יום שכל אחד מברך על הטלית שלו בביהכ"נ ואינו רוצה לצאת בברכת חבירו. ואפ"י למ"ד מצות א"צ כוונה, מ"מ כשמתכוין שלא לצאת אינו יוצא. ועוד יש ראייה מברכות התורה בשמחת תורה ובחטונה, שכל שמברכים לכבוד אינה ברכה לבטלה עכת"ד. וכן העלה הט"ז (סי' תרעז סק"א) שיוכל לכיין שלא לצאת בברכת אשתו וידליק ויברך בפנ"ע. וכמו שמצאנו בשאר ברכות שיוכל לכיין שלא לצאת בברכת חבירו. עכת"ד. וגם המג"א (שם סק"ט) הב"ד מהרי"ל הנ"ל להלכה. וכ"כ החיי אדם (כלל קנד דין לב). וכן מסקנת הא"ר (שם סק"ד) ושכן המנהג פשוט. ע"ש. והדה"ח (הל' חנוכה אות א) כ' וז"ל: אכסנאי אף שמדליקין עליו בביתו ואין לו אצל בעה"ב שמתאכסן שם חדר מיוחד צריך להדליק עכ"ל. ונראה שמ"ש "צריך" הוא עפ"י סיום דברי מהרי"ל הנ"ל דבזה"ז שמדליקין כל א' נר חנוכה, א"כ אתו למחשדיה אם לא ידליק. ומ"מ שאר האחרונים הנ"ל לא כתבו "שצריך" אלא "שיכול" להדליק אם ירצה, וא"כ בנ"ד נראה פשוט לפ"ז שיכול להדליק נ"ח בפנ"ע ובלבד שיכוין שלא לצאת בהדלקת אביו, או שיאמר לאביו שלא יוצאו יד"ח בהדלקתו. L

74 ה) אולם מרן הבי"י (סי' תרעז) הביא הכרעת התה"ד הנ"ל שיכול להדליק ולברך בפנ"ע דלא גרע ממהדרין. וכ' ע"ז, ולי נראה שאין לסמוך ע"ז לברך ברכה שאינה צריכה. עכ"ל. וגם בפר"ח (שם ס"א) כ' וז"ל: יש מהאחרונים שכתבו שמי שאינו רוצה לצאת

וכן
י"ח
שם
תת
יק
רה
יכן
צל
ני
פ
ל:
ם
ך
ה
א
ך
ל
ז
ז
ז
:

בהדלקת אשתו, יכול להדליק בברכה דממילא חל חיובא עליה וטעות הוא בידם. עכ"ל. וכ"כ עוד (שם ס"ג) וז"ל: ומ"ש (הרמ"א בהג"ה) מדליק ומברך עליהם, בב"י כתב דאין לסמוך ע"ז וכן עיקר, שאיך יברך רצונו והרי הוא אינו מצווה (ר"ל שכבר יצא יד"ח), ואפי' אם אינו רוצה לצאת בהדלקת ב"ב לא יברך. עכ"ל. וכ"כ הרש"ל בתשובה (סי' כה) וז"ל: אבל היכא שאינו רוצה לצאת בהדלקה של אשתו שמדלקת עליו בביתו, נראה דלאו כל כמיניה, ואינו יכול לברך. עכ"ל. ונראה דה"ט דלא מהני כוונה שלא לצאת בהדלקת אשתו. כי מכיון שתקנו חז"ל נר איש וביתו, נמצא שכל שהוא בכלל בני הבית נפטר בהדלקת בעה"ב וכמש"ל בס"ד דמסתמא בעה"ב מקנה לכל אחד מב"ב חלק בנרות והו"ל כנר של שותפין. וכל שהדליקו כבר בביתו נחשב כאילו הדליק הוא עצמו בנרות שלו, ול"ש שיתכוין שלא לצאת בהדלקתם כיון שיש לו חלק בנרות הללו שהדליקו. ודוקא אם יאמר בעה"ב בפירוש שאינו מקנה חלק בשמן לבני ביתו רק מדליק לעצמו בלבד, אז אינו יוצא בהדלקת אביו ויכול להדליק לעצמו. ונראה שע"ז שמכו האשכנזים שנוהגים שכל אחד מבני הבית (חוץ מהאשה) שמדליק נר חנוכה בפנ"ע ומברכים כל אחד על נר שלו וכמ"ש הרמ"א בהג"ה (סי' תרע"א ס"א) שנוהגים שכל א' מבני הבית מדליק נר חנוכה לעצמו. ע"ש. ומשמע שמדליקין בברכה. וכ"מ בתה"ד (סי' קא) הנ"ל. וכ"כ המאמר (סי' תרע"ז סק"ו) והנה"ש (שם). ומ"ש האחרונים ז"ל שמנהג האשכנזים הוא עפ"ד הרמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה הל' ב) בדין מהדרין מן המהדרין. אין זה מדויק כ"כ, כי המעיין בלשון הרמב"ם ישר יחזו פנימו שאין צריך כל אחד בני הבית להדליק בפנ"ע רק בעה"ב מדליק נרות כמספר בני הבית. על סמך ברכה שבירך בעה"ב, כי הרמב"ם כ' וז"ל: הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון "מדליק" עשרה נרות ובליל שני עשרים וכו'. עכ"ל. ומדויק מלשונו שבעה"ב מדליק ואין כ"א מדליק לעצמו, וכ"ש שאין כל אחד מבני הבית מברך. וכן ראיתי במאמר (סי' תרע"ז סק"ו) ובנהר שלום (שם סק"א) שהעירו כן לנכון. ע"ש. וכן מדויק מלשון ספר התניא (סי' לה) שכו', מצות נר חנוכה "מדליק" נרות "כנגד" כל בני הבית ולפחות נר אחד לכולם. עכ"ל. ועיין עוד בל' ריא"ז שהובא בשלה"ג (שבת כא:): וז"ל: מצות נר חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים, אבל על הקטנים שאינם מחויבים נראה בעיני שאינו מדליק. עכ"ל. ומוכח שעל הגדולים הוא מדליק ואין כל אחד אחד מדליק לעצמו ומברך. וגם מלשון הברייתא (שבת כא:): מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר "לכל" אחד ואחד, ומדלא אמר נר "כל" אחד ואחד. משמע שאחד מדליק לכל בני הבית. ודו"ק. והלום ראיתי להפתה"ד על ספר העטור (דקט"ז ע"א סוף אות כא) שהביא שכן דייק בספר גליא מסכת מלשון הרמב"ם, שבעה"ב מדליק כל הנרות. ע"ש. והוסיף הפתה"ד שכן מוכח מלשון ריא"ז (הנ"ל) אבל סיים: ובאמת אין מכל זה ראיה, די"ל כיון שעל בעה"ב מוטל ליתן לכל אחד מב"ב להדליק, לכן נקטו הפוסקים בלשון מדליק. עכ"ל. ואין דבריו מוכרחים לפע"ד. אלא שמ"מ מנהג האשכנזים שכל אחד מדליק בפנ"ע ומברך ולא חוששים לכרכ"ל כיון שמסתמא האב אינו מקנה חלק בנרותיו לכל בני ביתו, כי

יודע שכ"א מדל
בהדלקת בעה"ב
בהדלקת האב. וכן
יצא בהדלקתה וז'
חלק בנרות כי ה'
לצאת יד"ח בהדל
בשם מהרי"ל, שו
ג"כ בקול רם אד
חבירו לא נתכוין
דשאני ברכת עני
הברכה מאחד, מ'
שום איסור ברכו
ביתו בהדלקתו, ז'
לעצמו והו"ל בו
בעה"ב פשוט שא

ו) וכן בי
וסיעתו דנרות ח'
יכוין לצאת בהד'
בזה משום ברכו
ובשורת זרע אמו
סק"א) ואכמ"ל.
נפטרים בהדלקר
א"כ פשוט שגם
להדליק בפנ"ע
איש ואשתו שני
אחרונים, וראה
ומברך למה לא
לחינוך שצריך ג'
מדליקה ומברכו
אין יכול להדלי
שכן עיקר להו
שמתארה, ומשו

יודע שכ"א מדליק לעצמו. ומ"מ לדידן דנהגינן נר איש וביתו, וכל בני הבית יוצאים בהדלקת בעה"ב וכמ"ש מרן הש"ע (סי' תערא ס"א) א"כ לא מועיל שיכוין שלא לצאת בהדלקת האב. וכן לאשכנזים שאיש ואשתו עכ"פ יוצאים בנר א', ל"ש שיכוין הבעל שלא יצא בהדלקתה יוכמ"ש הרש"ל הנ"ל. ואפשר לדידן אף אם יאמר הבן להאב שלא יקנה לו חלק בנרות כי הוא רוצה להדליק בפנ"ע. אינו רשאי דמ"מ הוי ברכה שא"צ, שהיה יכול לצאת יד"ח בהדלקת אביו. והגם שמרן הב"י (סי' ו) גבי ברכת ענט"י בבקר הביא מ"ש האגור בשם מהרי"ל, שנוהגים שאחד מברך בקול רם וכולם עונים אמן, ואח"כ מברכים האחרים ג"כ בקול רם אחד אחר השני. וכ' דשפיר דמי כיון שאין מכוין לפטור חבירו בברכתו וגם חבירו לא נתכוין לצאת בברכתו ע"ש. ומבואר דלא חיישינן בזה לברכה שא"צ. אולם י"ל דשאני ברכת ענט"י שנתקנה לכל א' וא' בפנ"ע, א"כ הגם שיכולים להפטור כולם כשמיעת הברכה מאחד, מ"מ אם אינם רוצים לעשות כן וכל אחד רוצה לזכות בברכה בעצמו אין בזה שום איסור ברכה שאינה צריכה משא"כ בנ"ד שמעיקרא נתקן שאחד יברך ויוציא כל בני ביתו בהדלקתו, א"כ לאו כל כמיניה למצוא תחבולות שלא יצא בהדלקת בעה"ב כדי שיברך לעצמו והר"ל ברכה שא"צ. וכ"כ לי עיקר בס"ד. ומ"מ כוונה לחוד שלא לצאת בהדלקת בעה"ב פשוט שאינה מועילה. L

76 ו) וכן בקדש חזיתיה למרן החיד"א בברכ"י (סי' תרעז אות ב) שכ"כ בדעת מרן וסיעתו דנרות חנוכה אין הדבר תלוי בכוונתו כלל, שעיקר המצוה נר איש וביתו, ואפי' לא יכוין לצאת בהדלקת אשתו הרי הוא פטיר ועטיר בהדלקת ביתו וממילא הוא יוצא, ולכן יש בזה משום ברכה שא"צ כשחוזר ומברך לעצמו. עכת"ד. וכן הסביר המאמ"ר (שם סק"ה) ובשורת זרע אמת ח"א (סי' צז) וכ"כ בשורת פרי הארץ ח"א (סי' ט) ובנהר שלום (סי' תרעז סק"א) ואכמ"ל. והדבר פשוט לדידן אין שום סברא לחלק בין אשתו לשאר בני ביתו. וכולם נפטרים בהדלקת האב. ורק לאשכנזים הנוהגים שכל אחד מבני הבית מדליק חוץ מהאשה, א"כ פשוט שגם אכסנאי שאינו נשוי אע"פ שסמוך על שולחן אביו ומדליק אביו בביתו, יוכל להדליק בפנ"ע באכסניא ולא גרע מאילו היה בביתו שהיה מדליק לעצמו ומברך. ואמנם איש ואשתו שנפטרים בנר א' (משום דאשתו כגופו) וכמ"ש הא"ר (סי' תרעא סק"ג) ושאר אחרונים, וראה בשורת שער אפרים (סי' מב) שתמה באמת לדידהו שכל א' מבה"ב מדליק ומברך למה לא כתב הרמ"א שגם האשה חייבת וכמ"ש (בסי' תרעה ס"ג) גבי קטן שהגיע לחינוך שצריך להדליק בפנ"ע ע"ש. ולפי האמור י"ל דשאני אשתו דכגופו היא וע"כ אינה מדליקה ומברכת לעצמה. וע"ע בא"ר (סי' תרעז סק"ד) ובברכ"י (שם אות ב) ואכמ"ל. ולכן אין יכול להדליק כ"א לעצמו אפי' כשאינם בבית א', כגון שמתארח אצל חבירו וכנ"ל. ונראה שכן עיקר להורות אף לאשכנזים שכשאשתו מדלקת עליו בביתו, שאינו מברך במקום שמתארח, ומשום שכבר יצא יד"ח בהדלקתה. ואם מברך הוי ברכ"ל. וכן פסק השל"ה והמטה

ל. וכ"כ
 וך ע"ז
 ם אינו
 ' היכא
 ואינו
 שתקנו
 ' בס"ד
 ון כבר
 ם כיון
 בשמן
 נראה
 זנוכה
 כל א'
 ' קא)
 כזנים
 יכ, כי
 ע רק
 ח"ל:
 וכו'.
 מבני
 נכון.
 " כל
 כא):
 אבל
 הוא
 וכה
 אחד
 אות
 י"ש.
 י"ל
 יק.
 ג"ע
 כי

משה והובאו בא"ר (שם סק"ד). והגם שהא"ר (שם) כ' ואני אומר שאין למחות מנהגנו וכמו שהעידו מהר"י ומהרי"ל שהבאתי עכ"ל. וכן פסק הדה"ח (הל' חנוכה אות א) ועוד אחרונים מרבני אשכנז. וידוע שבמקום מנהג א"א סב"ל, מ"מ המשנ"ב (שם סקט"ו) כ' ואף שאין למחות ביד הנוהגים לברך מאחר והרבה אחרונים סוברים כן, מ"מ טוב יותר להדבר לשמוע הברכות מפי אחר, ויכוין לצאת יד"ח ויענה אמן וידליק נרותיו. או יראה לשער להדליק ולברך קודם שמדלקת אשתו בביתו. ע"כ. ומ"מ לדידן ודאי דנקטינן כפסק מרן הב"י ואין מדליקין ומברכין כל א' לעצמו דהו"ל ברכ"ל. וה"ה לבני הישיבות שיוצאים בהדלקת אביהם בביתם שאינם יכולים לברך על הדלקתם בישיבה. ואם ירצו להחמיר ע"ע יוכלו לכל הפחות להשתתף "בפרוטות" עם חבריהם האשכנזים וישמעו הברכות מהאשכנזי שמדליק. וכמ"ש כו"ב בשו"ת זרע אמת ח"ה (חאו"ח סי' צו) גבי אכסנאי נשוי. הנלעד"כ וצווי"מ וימ"ן אמן.

המורם מכל האמור: תלמידי ישיבות ספרדים הלנים בפנימיה שבישיבה אינם צריכים להדליק נר חנוכה לעצמם, ויוצאים יד"ח בהדלקת אבותיהן בביתם. ואפי' אם אין מדליקין עליהם בביתם א"צ להדליק נ"ח לעצמם ויוצאים יד"ח בהדלקת נרות חנוכה שמדליקין בבית המדרש שבישיבה [בתנאי שידליקו בבית המדרש אחר צאה"כ] דמסתמא הישיבה מקנה לכל תלמידיה חלק בשמן ובפתילות. ואפי' אם ירצו שלא לצאת בהדלקת אבותיהן או בהדלקה שבישיבה אינם רשאים להדליק לעצמם בברכה. והאשכנזים שנוהגים שכל אחד מבני הבית מדליק לעצמו בברכה אז גם בני הישיבות שלהם ידליקו בברכה בחדריהם שבישיבה.

סימן נב

בס"ד

בדין ברכה על ראיית נרות חנוכה

שאלה: ועדיין צריכים אנו למודעי אם חייבים תלמידי הישיבה לברך על ראיית נר חנוכה או לא.

וזה החלי בעזר צורי וגואלי.

תשובה:

(א) הנה הרמב"ם (פ"ג מהל' חנוכה הל' ד') כ', וז"ל: והמדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות וכו' וכל הרואה אותה ולא בירך, מברך שתיים, שעשה נסים לאבותינו

ושהחיינו וכו' עכ"ל. נר חנוכה צריך לבר המצוה כגון שהדליק (בחידושו לשבת כג. להדליק הלילה. הא' ויש מרבוותא דפירש מה שיסמוכו. עכ"ל. שעומד בקרון או ב שהזכירו רואה סתם, העטור סובר כהרש עכשיו לא הדליק, ו שלא הדליק בעצמו שמדליקין בני ביתו, בקרון או בספינה, ו שאין לו נרות להדל שאין מדליקין עליו מברך על הראיה כל שהוא בספינה, אלא מדליקין עליו בביתו דאין מדליקין עליו בספינה שאין עמו נו

(ב) ואם כנים (כג.) ד"ה הרואה כ' הווקקה ברכה זו א מדברי האו"ז ח"ב) לביתו להדליק אח" ומוכח להדיא דמיו לביתו אח"כ. אלא ע יכול לברך על הרא דאע"פ שעתיד להדי המנהיג (הל' חנוכו שמצא בשם ר"י ב"ר